

Nagy Dóra

EGY 17. SZÁZADI ERDÉLYI UDVARBÍRÓI UTASÍTÁS KIEGÉSZÍTÉSE

(*Forrásközlés*)

Az Apafi-kori Erdélyi Fejedelemség gazdaságának felügyeletét a fejedelemszony, Bornemissza Anna látta el. Egyaránt jelentette ez a tisztviselők irányítását, elszámoltatását, a bevételek és a kiadások ellenőrzését. Mind a családi, mind a fejedelemségi birtokok igazgatásánál aktív volt Bornemissza Anna.¹ Bizonyítják ezt a megmaradt számadások és kimutatások, amelyeket a legtöbb esetben személyesen ellenőrzött. Árulkodik erről Apafi Mihályné kiadott gazdasági naplója is.² Igen gazdag az a levelezés is, amelyet a fejedelemszony az egyes tisztviselőkkel folytatott. 1674-ből fennmaradt Bornemissza Annának a feltehetően a radnóti udvarbíró³ részére szánt magyar nyelvű utasításkiegészítése is. Radnót a fejedelemszony birtoka volt.⁴ Úgy tűnik, hogy ennek az utasításnak a kiadására a nyomatékositás miatt lehetett szükség. Az nem derül ki a szövegből, hogy itt vagy más uradalomban történtek-e olyan konkrét visszaélések, amelyek miatt a fejedelemszony úgy érezte, erre a plusz kiegészítésre is szükség van, de egyéb források alapján egyértelmű, hogy a számadásra kötelezett tisztviselők nagy részénél – így annál is, akinek feltételezhetően ez az utasítás szólt – megfigyelhető valamilyen kisebb vagy nagyobb hiány. Ugyanakkor ez az utasításkiegészítés az utókornak mindenképpen segít az udvarbíró feladatkörének határozottabb körvonalazásában.

Általánosságban elmondható, hogy az udvarbíró feladata volt az adott uradalom igazgatása, amibe természetesen a földművelés és az állatok körüli teendők felügyelete és az ezekhez kapcsolódó munkaszervezés is beletartozott. A provizornak⁵ kellett megakadályoznia az uradalmi birtok elidegenítését, valamint az egyes kimutatásokat is vezetnie kellett, de a jövedelmek beszédéséért szintén ő felelt.⁶ Az udvarbírónak

¹ Thallóczy Lajos: I. Apafi Mihály udvara. Első közlemény. Századok, 1878. 5. sz. 413–431.

² I. Apafi Mihály fejedelem udvartartása: Bornemissza Anna gazdasági naplói (1667–1690). Szerk. Szádeczky Béla. Budapest, 1911. (a továbbiakban Szádeczky, 1911.)

³ Az utasításkiegészítést Radnóra címezték, Radnóton is készült.

⁴ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, P 1239. 9. doboz – II. sorozat. Apafi Mihályné Bornemissza Anna iratai és levelezése (a továbbiakban MNL OL, P 1239.) Apafi Mihály levele Bornemissza Annának, 1662. február 23.

⁵ provizor: udvarbíró

⁶ Kenyeres István: A temesvári udvarbíró utasítása (1552): adalékok az 1551/52. évi temesvári és temesközi eseményekhez. Fons, 1997. 2. sz. 125–148. 133–139.; Borbás Emese: Urak vagy szolgák? – Vártisztviselők a szatmári várban a 17. század első felében. In: Úr és szolga a történettudomány egységében. In memoriam Vári András (1953–2011). Szerk. Gyulai Éva.-Miskolc, 2014. 24–33. 24.

ügynevezett reverzalist⁷ kellett adnia, amiben hűségéről és megfelelő munkavégzéséről biztosította a fejedelmet. Sárközi István székelyudvarhelyi és miklósfalvi udvarbíró nyilatkozatában a fejedelemnek és a fejedelemasszonynak is hűséget esküszik, valamint fogadkozik, hogy tisztességesen és becsületesen fogja őket szolgálni, vigyáz a rá bízott javakra. Tartja magát az instrukcióhoz, mindenről tájékoztatást nyújt. Amennyiben hiánya keletkezik, alkalmazhatják rajta a törvényt és köteles kiigazítani a ratioját.⁸

A radnóti udvarbíró instructioja⁹ nem maradt fent, de mind az uradalomra, mind magára az udvarbíróra vonatkozóan is található adatokat Bornemissza Anna gazdasági naplóiban. A gazdasági naplók tanúsága szerint a korszakban az alábbi személyek voltak radnóti udvarbírák: Balog Ferenc, Dicsőszentmártoni György, István deák, Teremi András, Udvarhelyi István.¹⁰ Érdekes, hogy a forrás István deákról és Udvarhelyi Istvánról külön is említést tesz, de egyéb adatok alapján egyértelmű, hogy ugyanarról a személyről van szó. István deák néven 1671-től van adat a radnóti udvarbíró tevékenységére,¹¹ míg Udvarhelyi István néven 1677-ből való az első adat a naplóban.¹² Ugyanakkor Udvarhelyi 1673-ban már megjelenik a fejedelmi praefecturalis sedria jegyzőkönyvében, mint radnóti udvarbíró. Ekkor már másfél éves számadásáról felel, ami azt jelenti, hogy azonos István deákkal.¹³ A gazdasági naplóban Radnót kapcsán legtöbbször a borok kiárulásáról esik szó. Udvarhelyi István 1678-ban pl. a kocsmapénzt adminisztrálta, sajtokat, lenmagot, vaját, lencsét, disznót küldött a fejedelmi udvarba.¹⁴ 1679-ben tejtermékeket,¹⁵ 1681–1682-ben sajtokat,¹⁶ 1683-ban lisztet küldött.¹⁷ 1687-ben Udvarhelyi Istvánt már néhaiként említik,¹⁸ de valószínűleg már néhány évvel korábban, 1683 körül meghalhatott.

Bármennyire gondosan vezethette a számadásokat Udvarhelyi, az ő esetében is előfordultak hiányok. Úgy tűnik, hogy nem volt konkrétan kijelölt dátum arra vonatkozóan, mikor ellenőrizték a tisztviselők számadásait. Ezeket általában több évre visz-

⁷ reversalis: kötelezvény, hűségeskü

⁸ MNL OL, P 1239. Apafi Mihályné vegyes iratai – Sárközi István reverzálisa, 1680. március 4.; ratio: számadás

⁹ instructio: utasítás

¹⁰ Szádeczky, 1911. 691.

¹¹ Uo. 59. Ekkor proventust adminisztrált.

¹² Uo. 196. Ekkor a búza árát adminisztrálta.

¹³ MNL OL, F 439. A fejedelmi praefecturalis sedria jegyzőkönyve (1660–1688). (a továbbiakban F 439.) pag. 56.

¹⁴ Uo. 198.

¹⁵ Uo. 200.

¹⁶ Uo.

¹⁷ Uo. 380.

¹⁸ Uo. 486.

szamenően tekintették át.¹⁹ Amennyiben az ellenőrzés során hiány mutatkozott, azt az adott tisztviselőnek meg kellett térítenie, vagy per keretében rendezni kellett a sedrián.²⁰ Ha ott is bizonyítást nyert a tisztviselő hiányossága, meg kellett térítenie az összeget és még bírságot is kellett fizetnie.²¹ Fontos megjegyezni, hogy az eddig fellelt források adatai alapján a korszakból ismert tisztviselők többségénél megfigyelhető néha-néha a számadásbeli hiány. Ahogyan az fent is olvasható, Udvarhelyi Istvánnak 1673-ban másfél éves tevékenységéről kellett elszámolnia, vagyis 1671-től kezdődően. Ekkor 209 forint 5 krajcár hiányt találtak a számadásával kapcsolatban.²² A következő évekre vonatkozóan (1673–1683) is rendszeresen szerepel a hiánnyal rendelkezők között a neve, változó összeggel. Végül az udvarbíró után maradt adósság az özvegyére háramlott, akit hat évi számadás miatt convincáltak.²³ Úgy tűnik, hogy az özvegy betegsége miatt elengedték a tartozás vagy a büntetés egy részét.²⁴ Végül a családtagok 600 forintban állapodtak meg a fejedelemszonnal.²⁵

1. sz. táblázat
Udvarhelyi István számadásaiból keletkezett hiányok

<i>A vizsgálat éve</i>	<i>A számadás évei</i>	<i>Az összeg</i>
1673	1671–1673	209 forint 5 krajcár ²⁶
1676	1673–1674	258 forint 17 krajcár ²⁷
1680	?	49 forint 76 krajcár ²⁸
1683	1676–1677	121 forint 54 krajcár ²⁹

¹⁹ Nagy Dóra: Erdélyi tisztviselők restanciái Bornemissza Anna idejében. In: A Nyíregyházi Jós András Múzeum Évkönyve, II. Szerk. Mohácsi Endre – Kertész Fruzsina. Nyíregyháza, 2017. 333–340. (a továbbiakban Nagy, 2017.) 334.

²⁰ Trócsányi Zsolt: Törvényalkotás az Erdélyi Fejedelemségben. Budapest, 2005. 260–261.

²¹ Nagy, 2017. 335.

²² MNL OL, F 439. pag. 56.

²³ Uo. pag. 212.; Nagy, 2017. 337.; convincál: elmarasztal

²⁴ MNL OL, F 439. Évszám és pagina nélkül.

²⁵ Uo. pag. 230.

²⁶ Uo. pag. 56.

²⁷ Uo. pag. 126.

²⁸ Uo. pag. 178.

²⁹ Uo. pag. 200.

Több udvarbírói utasítás maradt fenn a 17. századból,³⁰ mégis a téma szempontjából a balászfalvi udvarbíró 1670. évi utasítása a legrelevánsabb.³¹ Néhány mondatban fontos erről is megemlékezni, tekintve, hogy a radnóti udvarbíró utasítása eddig még nem ismert. Az Apafi által kiadott utasításban kiemelten felhívják az udvarbíró figyelmét arra, hogy tartsa magát a reversalishoz, meghatározzák neki, hogy milyen, alatta lévő tisztviselők kinevezésére jogosult.³² Részletesen szerepel az utasításban az is, hogy mikor mit kell vetni és milyen földművelési munkái vannak. A fejedelem utasítja az udvarbíró, hogy a dézsmákat részrehajlás nélkül szedje be,³³ valamint figyeljen a majorság minden állatára és az építkezéseket is felügyelje.³⁴ A halászat és a korcsmáltatás felügyelete is az udvarbíró feladata. Kéri, hogy mindennel számoljon el, mindenről készítsen nyugtát.³⁵ A fejedelem arra is felhívja az udvarbíró figyelmét, hogy amennyiben ott akarja hagyni a hivatalát, a prefektusnak és nekik is jelezze azt két hónappal előtte. A mesteremberek mellé adjon a fiatalok közül tanuló, hogy sose legyen az uradalom mesterember nélkül.³⁶ A többi utasítás alapján valószínű, hogy a radnóti udvarbíró utasításában is hasonló pontok szerepeltek, természetesen az általános előírások mellett a helyi specialitásokra is kitérve.

Ahogy az a lent közölt forrásból kiderül, azért adta ki a fejedelemasszony, mert a korábbi instructiót nem találta kellőképpen részletesnek, illetve elegendőnek a feladat elvégzéséhez. Ugyanakkor arra is felhívta az udvarbíró figyelmét, hogy ennek a megtartása ugyanúgy kötelező, mint az eredeti utasításé. Bornemissza Anna nem véletlenül emeli ki az udvarbíró legfontosabb feladatát, a rá bízott jószág felügyeletét. Feladatául rendeli azt is, hogy a különböző bűnökben vétkeket megbüntesse, de arra inti, hogy ennél vegye figyelembe a bűn mértékét is, és annak megfelelő büntetést szabjon ki. Külön figyelmezteti arra, hogy ne szabjon ki túl súlyos büntetést a vétkekre, nehogy elszökjenek, de ugyanígy inti arra is, hogy túlságosan lágyszívú se legyen, mert az engedtlenséget fog szülni. Ennél a résznél is kiemeli, hogy a jószág védelme a legfőbb feladata, abban kár nem lehet. Utasítja, hogy rendkívül vigyázzon a rá bízott javakra, az uradalom birtokaira is, abból senkinek ne adjon, ha valaki megszeretne nemesedni, az ő – vagyis a fejedelmi pár – parancsáig ezt semmiképpen ne engedje. A saját gazdagodására se használja a birtokot. Utasítja, hogy rendesen vezesse a bevételek és a kimutatások jegyzékét, hogy a kellő időben el tudjon majd vele szá-

³⁰ Pl. Virágh Elek: Utasítás a szentmiklósi udvarbíró részére. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle, 1895. 5. sz. 303–307.; A munkácsi udvarbíró 1616-iki utasítása. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle, 1897. 10. sz. 510–520.

³¹ Erdélyi fejedelmi utasítás a balászfalvi udvarbíró részére 1670-ből. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle, 1899. 6. sz. 262–267.

³² Uo. 262.

³³ Uo. 263.

³⁴ Uo. 264.

³⁵ Uo. 265.

³⁶ Uo. 267.

molni. Itt is maximálisan törekedjen arra, hogy nekik káruk ne keletkezzen. Naponta fordítson figyelmet az esetleges hiányok pótlására, mert ha bármi hiányozni fog, annak ő lesz az oka. Ismételten utasítja, hogy minden rábízott javadalomra vigyázzon. Ezen a ponton konkrétan is leírja, mire is gondol: korcsmák, kertek, malmok, szőlők, pincék, csűrös kertek, majorságok, marhák. Ezek mind az udvarbíró felügyelete és felelőssége alá tartoznak. Külön kiemeli, hogy a kocsmájukban más borát nem árulhatja, más marhák legeltetését nem engedheti meg az uradalom területén. Ezekből a kiemelésekből arra lehet következtetni, hogy ez akár az akkori Erdélyben, vagy a korábbi időszakokban is megtörténhetett már nem egy alkalommal. Ezzel természetesen az uradalom birtokosának komoly károkat lehetett okozni, hiszen az esetleg olcsóbban adott borral rontotta az uradalmi bor piacát.

Több helyen megfigyelhetőek az utalások a keresztény, etikus életre is: „*mind hitélet, s böcsületit mocskollya,*” ha bármiben nem az előírást követi. Bornemissza Anna azt is részletesen leírja, hogy ha a gabona betakarításakor bármilyen hulladék keletkezik, azzal is el kell az udvarbírónak számolnia, az is szerepeljen a ratiojában. Ugyanez a helyzet a proventus-³⁷ és a dézsmajövedelmekkel is. Senkinek ne engedjen ennek a megfizetéséből, ellenkező esetben neki lesz miatta dupla kára. A 8. pontban ismét felhívja a figyelmét arra, hogy alkalmaztassa magát az instructióhoz, a reversalisához, valamint az urbáriumhoz is. Az udvarbírónak hivatalát ezeknek megfelelően kellett ellátnia, hiszen ezek azok a dokumentumok, amelyek teljes mértékben szabályozták a feladatkörét. A kiadásokat, a kifizetett conventiókat³⁸ a cathalogusba írja, azon kívül ne adjon ki nyugtát. A rábízott jobbágyokra és ifjakra is figyeljen, azokat más szolgálatára ne engedje. A szökött jobbágyokat jelentse nekik és a prefektusnak. Ha bármilyen bevétel keletkezik, azonnal a ratiojába kerüljön, mert más restantiára³⁹ nem kerülhet. A leírtakhoz jó lelkiismerettel alkalmaztassa magát.

A 9. pontból is kiténik, hogy a fejedelemszöny mennyire kérlelhetetlen volt a kimutatások pontos vezetésében. A 11. pontban arra is felhívja a figyelmét, hogy az uradalom minden eszközével számoljon el, azokat a saját javára se fordítsa ingyen. Az utolsó pontban figyelmezteti, hogy a ratioját az instructiója szerint kell minden esetben kiigazítania.

Az utasításkiegyeztetésből egyértelműen kiderül, hogy a fejedelemség tisztviselői aktív ellenőrzés alatt álltak, bár még a kontroll ellenére is igen gyakran előfordult, hogy a számadások vizsgálatokor kisebb-nagyobb eltérések derültek ki. Nem véletlen, hogy ebben az utasításkiegyeztetésben többször is szerepel az intés, miszerint, az udvarbíró legfőbb feladata a rábízott javak megőrzése. Nagyon fontos volt a számadások pontos vezetése, majd azok ellenőrzése, hiszen a terményekkel, állatokkal, befolyt

³⁷ proventus: jövedelem

³⁸ conventio: megállapodás, szerződés

³⁹ restantia: elmaradás, hiány

pénzjövedelemmel nemcsak az adott uradalom gazdálkodhatott, de annak egy részét a központnak is megküldték. Az Apafi-kori Erdélynek pedig rendkívül sok kiadása volt, amihez minden bevétel szükséges volt. Ez, a fejedelemasszony által kiadott kiegészítés is ezt a szemléletet mutatja.

*

Bornemissza Anna utasításkiegészítése az udvarbíró részére⁴⁰

„Puncta quaedam Instructioni Generali annexa et fideliter observandum exhibita A[nno] 1674.⁴¹

Noha instructiojában is bőséges írás vagy on hivataljának követésiről, mindazonáltal, mivel mindeneket meghatározva fel nem tétethettünk, ezeket is instructioja mellé tol-datnunk szükségesnek ítéltük, mellyeknek megtartását, és egyebeket is, ha mik ilyenek lehetnének elkövetni k[e]g[ye]lmessen, és serio parancsolljuk.

1. *Az isteni szolgálatra, s keresztyén életre mindeneket az ő rendi szerint jószá-gunkban maga jó példájával szoktasson és eröltettene is, az vétkeket intvén és büntetéssel is zabolásván, az mint az szükség kívánnya. Mindazonáltal nem mindenkor és mindenekért bírsággal, hanem pálczával is az véteknek neme sze-rint; az miket az ország törvénye tilalmaz, tilalomban tartván, hogy jószágunk kárt ne vallyon véletlen.*
2. *Az jószág szolgáltatásában és bajos ügyök viselésében is magát úgy alkalmaztas-sa, keménysége vagy gondviseletlensége miatt se el ne bújdossanak, se rendkívül ne károsodgyanak maga kárával. Mindazonáltal dolgainkban is kár és hátra-maradás ne legyen, mellyett rendesen el is követhet. Mellette való bírákat vagy akármi rendbéli szolgálakat is ajándékért, vagy más respectusokért⁴² nem állít-ván, sem az szolgálattól nem immunitálván.⁴³*
3. *Az hűségére bízott jobbágyokra, fundusokra,⁴⁴ majorság örökségeinkkel (maga vagy mások hasznára abból semmit nem fordítva) és faluk határiveral edgyütt oly gondgya legyen, hogy senkit és semmit azok közzül, sem vásárlás és szolgálat által (jószágunkbelieknek fundust vagy egyéb örökséget idegen kézre bocsátani semmi úton nem engedvén), sem különben valami színe alatt elide-*

⁴⁰ A forrás átírásánál a Gyulafehérvár város jegyzőkönyvei. Szerk. Kovács András. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 1998. átírási elvei alapján jártam el. <http://mek.niif.hu/02800/02844/02844.pdf> Letöltés: 2020. 08. 30. Román Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Hivatala, Kolozsvár (Serviciul Judeațan Cluj al Arhivelor Naționale, Cluj-Napoca), Korda cs. It. (Fond Familial Korda, fond nr. 377.) I. R. No. 54. (LIV.) a-c.

⁴¹ Ezen pontokat az utasításához csatolva és hűségesen őrizve tartsa meg. 1674. évben.

⁴² respectus: tekintet

⁴³ immunitál: mentesít

⁴⁴ fundus: vagy on

genedni, mert ha számadásában, nem difficultáltatik⁴⁵ is, de inquisitio⁴⁶ által előfordul kárára. Ha kik pedig vagy magokat megnemessítenek, vagy valamit donatioval⁴⁷ bírni akarnának, contradicállyon⁴⁸ és élni is az oly alkalmatossággal senkit ne engedgyen, míg arrúl való specialis parancsolatunkat nem viszi.

4. Mindennemű perceptiokat⁴⁹ és erogatiokat⁵⁰ is affélékről szólló commissiok⁵¹ szerint igasságosan, csalárdosság nélkül cselekedgye, és azon üdőben, mikor az dolog végben megyen, írasson rólla hiteles testimoniumot,⁵² mert üdő után vagy szolga társától vett affélék nem acceptáltatnak.⁵³ Tapasztalt kárunkkal élylen pedig mindenekben igazán az törvényes mértékkel, szorgalmatos vigyázással lévén azokra is, az kik által valamit vitett végben, általok és miattok is kárunk ne légyen. Ha honnan mi bírság jöhet vagy contrabont⁵⁴ az iránt, az urbarium szerint alkalmaztassa magát, igazítván arról való ratioját fide mediante⁵⁵ írott protocollumbeli⁵⁶ deliberatioval;⁵⁷ kinek-kinek az ő igazát megadván annak idejében.
5. Hűsége alatt lévő fogyatkozásink alkalmatosságit naponként orvosolni, és restauráltatni⁵⁸ igyekezzen, tudván azt, hogy az jó rendnek hűsleges keresetével szokott az jó alkalmatosság terjedni, egyébiránt aziránt is, ha mi kár követi, oka maga léssen.
6. Korcsmáinkat (azokon maga vagy mások borát nem árultatván), malmokat, kerteket szőlőket és minden jövedelmes alkalmatosságinkat, az minthogy pinczéinket, csűrös kerteinket és majorinkat is azok körül kívántató gondviselésekkel edgyütt jó lelkiismeretinek tisztasságával visellye. Mindenféle marháinkat (azok között az másét vagy magáét nem teleltetvén) és egyéb javainkat, s jövedelmünket is az ő nemek szerint, szörén és számán, mindenféle elegyítés, változtatás nélkül tartatván s röllok rationiáltatván,⁵⁹ mert ember kicsinnyel is mind lelkét sérti, s mind hitelét, s böcsületit mocskollya.

⁴⁵ diffikultál: kifogásol, megró

⁴⁶ inquisitio: vizsgálat

⁴⁷ donatio: adomány

⁴⁸ contradico: ellentmond

⁴⁹ perceptio: bevétel

⁵⁰ erogatio: kiadás

⁵¹ commissio: megbízatás

⁵² testimonium: tanúsítvány

⁵³ acceptál: elfogad

⁵⁴ kontrabont: baj, akadály

⁵⁵ fide mediante: hitet tevén, megesküdvén

⁵⁶ protocollum: jegyzőkönyv

⁵⁷ deliberatio: határozat, ítélet

⁵⁸ restaurál: megújít, helyreállít

⁵⁹ rationál: elszámol

7. Az takarodáskor esendő minden gabona hulladékot az minthogy az rosta allyát és az szűrűn lejendő ucsut is számunkra kicipialtatván,⁶⁰ ratióban feltegye, hasonlóképpen mindenféle és mindenektől személy válogatás nélkül határunkon jutandó igaz dézmát és egyéb urbarium szerint lehető proventus is számunkra fordíccson. Senkinek abból semmit el nem engedvén, duplás kárban hogy ne essék érette.
8. Mindenféle dolgok viselését jószágunk alkalmatosságával rendesen az ő idejében kövessen, az urbariumnak, az instructionak punctumit⁶¹ rendekbe reversalissa szerint előtte viselvén semmit azokhoz képest, valamit az jó alkalmatossághoz is mutat, el ne mulasson maga kárára.
9. Az szokott Dominicalit⁶² helyett élyen hiteles diariummal⁶³ hiteles emberrel subscribaltatván⁶⁴ azt. Az miülőbb pedig mi ellmulatunk minden erogatiokat az conventionatusokén kívül cathalogusban írásson, és azon egy dologról külön való quietantiat⁶⁵ ratioja mellett ne producállyon.⁶⁶ Böcsületi vesztése alatt az cathalogusban írandó extraordinariumokrol⁶⁷ pedig hiteles commissiokat producállyon.
10. Jobbágyinkat maga autoritassával⁶⁸ senkinek ki ne adgya, magunknak vagy praefectusunknak⁶⁹ tegyen hírt rólla. Az magunk fugitivus jobbágyinkat pedig szorgalmatosan reducáltassa,⁷⁰ de maga számára ne fordíccsa. Az ifjú legényeket, sőt másokat is, az kiket szükség kezesség alatt tarcsa, az gyermekeket is udvarokban, vagy más nemes ember szolgáltyára nem bocsátván. Törvények folyását is, az urbarium szerint jó vigyázással kövesse,# hogy aziránt is kárunk ne következék, az kiket illet megbüntetvén.
praefectusunk székire való appellatit⁷¹ is, ha kívántatik, megengedvén.
11. Mindenféle külső, belső bonumokról,⁷² az ő rendiben ratiotinallyon, ide értvén inventariumbeli⁷³ vas és fa eszközöket, és edényeket is, amit egyéb rendes és rend kívül való proventusokat, ugyanis munka vagy kölcség nélkül semmihez nem

⁶⁰ kicipiál: itt összeszed

⁶¹ punctum: pont

⁶² dominicalis: vasárnap

⁶³ diarium: napló

⁶⁴ subscribo: feljegyez

⁶⁵ quietantia: nyugta

⁶⁶ produkál: létrehoz, felmutat

⁶⁷ extraordinarius: rendkívüli

⁶⁸ autoritas: becsület

⁶⁹ praefectus: előljáró, felügyelő; a fejedelmi praefectus a kincstári igazgatás vezetője

⁷⁰ reduco: visszahoz

⁷¹ appellatio: fellebbezés

⁷² bonum: jószág

⁷³ inventarium: jegyzék, leltár

juthat. Ha miket pedig mássunnan percipial,⁷⁴ testimonialissal kövesse, quietantiat adván hitelessen maga is az kiknek és miről illik.

12. Számadását instructioja szerint igazíttatván, ha mi usualiter⁷⁵ liquidaltatik⁷⁶ vagy pénz proventus is restantiára íratik, azt más ratoria hadni nem engedtetik, administrallya késedelem nélkül.

Ezen dolgokat exactorinknak⁷⁷ is szorgalmatossan megtartatni parancsoltunk.

Melyhez hűséged is magát jó lelkiismerettel alkalmaztassa.

Datum in Castro nostro Radnnoth. die 22 July A[nno] 1674.⁷⁸

A Bornemisza m[anu] p[ropri]a⁷⁹

Radnótra”

⁷⁴ percipio: átvesz, beszéd

⁷⁵ usualiter: szokott módon

⁷⁶ likvidál: felszámol

⁷⁷ exactor: adószedő

⁷⁸ Kelt radnóti kastélyunkban 1674. július 22-én.

⁷⁹ manu propria: saját kezűleg

